

Nr 231.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående ytterligare anslag av lånemedel för gäldande av kostnader för införandet av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket; given Stockholms slott den 28 april 1916.

Under åberopande av närslutna utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att *ej mindre* å riksstaten för år 1917 under rubriken utgifter för kapitalökning bevilja, att utgå av lånemedel,

dels ett förslagsanslag å 6,000,000 kronor till ersättning m. m. enligt de i förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket angivna grunder så ock för gäldande av kostnader för de i samma förordning omförmälda kommissioners arbeten m. m.;

dels, under förutsättning av bifall till Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ersättning till tobaksgrossister och hos dem anställda personer med anledning av införandet av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, ett förslagsanslag å 2,600,000 kronor till ersättning och understöd m. m. enligt de i nämnda författningsförslag angivna grunder så ock för gäldande av kostnader för de i förslaget omförmälda kommissioners arbete, av vilket anslag högst 50,000 kronor må användas till utbetalning av understöd enligt 8 § i samma författningsförslag;

dels ock, under förutsättning av bifall till Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om utvidgad rätt till ersättning i vissa fall i anledning av införandet av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, ett förslagsanslag å 50,000 kronor till ersättning enligt de i detta författningsförslag angivna grunder;

än även medgiva, att Kungl. Maj:t må redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna de belopp, som för ovannämnda ändamål kunna bli under samma år erforderliga.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd. och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Vennersten.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 april
1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten anförde:

På sätt av Kungl. Maj:ts till 1915 års riksdag avlåtna proposition nr 152 framgår, har hela det för tobaksmonopolets införande och utövning erforderliga kapitalet uppskattats till 58,800,000 kronor, därav 42,300,000 kronor beräknats åtgå till inlösen, ersättningar och understöd enligt förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket samt till bestridande av kostnaderna för uppskattningskommissionernas arbete och monopolbolagets bildande. Av sistnämnda belopp skall enligt § 2 i det mellan staten och monopolbolaget avslutade kontraktet rörande mono- polets utövning 22,000,000 kronor av bolaget kontant till staten inbetalas,

medan återstoden, 20,300,000 kronor, skall av staten själv tillsläppas mot det att staten för beloppet erhåller stamaktier i bolaget. I enlighet härmed hava ock å 1915 och 1916 års riksstater för nu ifrågavarande ändamål beviljats anslag till sammanlagt belopp av 20,300,000 kronor.

I sin den 10 december 1915 avlätna skrivelse med inkomstberäkning för år 1917, däri utdelningen i aktiebolaget svenska tobaksmonopolet beräknades till 1,080,000 kronor, erinrade bland annat statskontoret, som fäste uppmärksamheten på, att detta belopp beräknats såsom 6 procent å ett stamaktiekapital av endast 18,000,000 kronor, att till de utgifter av statsmedel, som skulle motsvara stamaktiekapitalet, emellertid å 1915 och 1916 årens riksstater funnos anslagna tillsammans 20,300,000 kronor, och vore det, enligt vad statskontoret inhämtat, antagligt, att hela detta belopp komme att utbetalas före 1916 års utgång. Den möjligheten torde ej heller, förmenade statskontoret, få anses utesluten, att utgifterna stega till ännu högre belopp.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1916 av frågan om beräkningen för nästa statsregleringsperiod av statsverkets inkomster, därvid bland annat statskontorets omförmälda skrivelse anmälades, uttalade jag — som ansåg statskontorets förslag att beräkna den statsverket år 1917 tillkommande utdelningen i aktiebolaget svenska tobaksmonopolet till 1,080,000 kronor böra godtagas — med anledning av vad statskontoret yttrat därom, att det icke finge anses uteslutet, att utgifterna för tobaksmonopolets genomförande stega till högre belopp än de för ändamålet anvisade medel, den meningen, att det ännu vore för tidigt att med någon större grad av säkerhet avgöra, huru härmed komme att gå, men att jag hade min uppmärksamhet riktad å saken och ämnade, därest det visade sig erforderligt, snarast möjligt föreslå nödiga åtgärders vidtagande.

Då numera behov av ytterligare anslag för gäldande av kostnaderna för tobaksmonopolets genomförande föreligga, anhåller jag att få underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning.

Till en början ber jag då få anmäla, att statskontoret, vid överlämnande av tabeller, utvisande förhållandet med de i riksstaten upptagna förslagsanslag, i skrivelse den 10 december 1915, under erinran om sitt ovan omförmälda meddelande om möjligheten av att utgifterna för tobaksmonopolets införande komme att överstiga de i riksstaterna för 1915 och 1916 anslagna medlen, framhållit, att för detta fall ett tilläggsanslag av förslagsanslags natur syntes böra av riksdagen äskas, att tackas av låne-medel, och i riksstaten uppföras under rubriken »utgifter för kapitalökning».

I anledning härav har tobakscentralkommissionen den 18 innevarande april avgivit infortrat utlåtande, däri kommissionen anfört bland annat följande:

*Tobaks-
central-
kommissionen.*

»Att på det stadium, i vilket centralkommissionens arbete ännu befinner sig, ens approximativt angiva, vid vilket belopp kostnaderna för monopolets införande slutligen kunna komma att stanna, torde icke vara möjligt. Så mycket lärers dock redan nu med visshet kunna sägas, att kostnaderna komma att icke obetydligt överstiga de beräknade. Att så blir fallet i avseende å de *personliga ersättningarna* är, sedan centralkommissionen nu i det närmaste slutfört arbetet med prövningen av de till centralkommissionen ingivna ansökningar om dylik ersättning, utan vidare klart. Till belysande härav tillåter sig centralkommissionen hänvisa till nedanstående sammanställning, upptagande å ena sidan slutsummorna av de av centralkommissionen hittills fastställda personliga ersättningarna, och å andra sidan de belopp, till vilka ifrågavarande ersättningar enligt de i samband med monopolagstiftningen verkställda beräkningarna skulle komma att uppgå.

	Av centralkommissionen fastställda ersättningsbelopp.		Beräknade ersättningsbelopp.	
	<i>Att genast utgå.</i>	<i>Att utgå under de i 9 § 2 mom. d) av ersättningsförordningen stadgade förutsättningar.</i>	<i>Enl. Kungl. Maj:ts förslag.</i>	<i>Enl. vederbörande riksdagsutskotts utlåtande.</i>
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
<i>Arbetare</i>	3,634,491: 18	4,516,786: 86	1,300,000	1,300,000
<i>Förvaltningspersonal och handelsresande . . .</i>	2,763,225: 80	1,682,310: 91	2,895,000	3,060,000
<i>Hemfabrikanter (och deras arbetare)</i>	832,911: 20	21,010: 06	450,000	450,000

(Till tabellen må emellertid anmärkas, att enligt monopolförslagens beräkningar i beloppet 450,000 kr. icke ingå ersättningarna till de hos hemfabrikanter sysselsatta arbetarna, utan att de beräknade ersättningarna till dessa arbetare innefattas i det förut i tabellen angivna beloppet 1,300,000 kronor.)

Av tabellen framgår, att redan summan av de ersättningsbelopp, som av centralkommissionen fastställts att genast utgå, högst väsentligt överstiger vad som beräknats erforderligt för täckande av kostnaderna för de personliga ersättningarna. Härtill kommer, enligt vad centralkommissionen har sig bekant, att i ett icke ringa antal fall, där ersättningsbeloppets utbekommande gjorts beroende av de i 9 § 2 mom. d) av ersättningsförordningen stadgade förutsättningar, utbetalning av beloppet redan ägt rum, av den anledning, att vederbörande genom intyg från monopolbolaget styrkt sig hava utan eget förvållande blivit skild från anställning hos nämnda bolag. Och slutligen återstå, såsom redan antytts, ännu obehandlade ett antal ärenden rörande personlig ersättning — företrädesvis åt

fabriksledare och hemfabrikanter — vilka ärenden med ytterligare några hundratusental kronor torde komma att öka summan av ersättningsbeloppen. Huru stort belopp utöver det beräknade som av nyssberörda anledningar kan erfordras, låter sig, såsom av det ovensagda framgår, icke med visshet sägas, men anser sig centralkommissionen för sin del hava grundad anledning antaga, att den ifrågavarande merkostnaden icke kommer att understiga 3,000,000 kronor.

I vad mån de vid monopollagstiftningens antagande i övrigt verkställda kostnadsberäkningarna och särskilt beräkningarna rörande *fabrikantersättningarnas* storlek kunna komma att visa sig riktiga, undandraget sig tillsvidare varje bedömande, detta så mycket mer som i de av fabrikanterna ingivna ersättningsansökningarna i allmänhet icke framställts anspråk på något visst angivet ersättningsbelopp utan endast lämnats uppgifter till ledning för beräkningen av ersättningarnas storlek. Ett undantag härifrån utgör A. B. Förenade Svenska Tobaksfabrikers ersättningsansökan, däri slutbeloppet av den fordrade ersättningen fixerats till icke mindre än 23,182,821 kronor 8 öre, ett belopp, som om det giver ett någorlunda riktigt uttryck för vad som slutligen kan bli bolaget tillerkänt i och för sig knappast tyder på, att de beräknade kostnadsbeloppen skola visa sig tillräckliga. Vad särskilt angår inlösningsbeloppen för oarbetad tobak och halvfabrikat torde man, med hänsyn till den prisstegring å råtabak, som till följd av ökade frakter o. d. inträtt efter krigsutbrottet, kunna utgå ifrån, att dessa komma att ställa sig icke oväsentligt högre än de beräknade. Och vad beträffar ersättningarna för förlorad näringsverksamhet, har den av centralkommissionen anlitade bokföringstekniskt sakkunnige efter att preliminärt hava tagit del av de till kommissionen ingivna handelsböckerna m. m. såsom sin mening uttalat, att dessa ersättningar med all sannolikhet icke komma att stanna inom de beräknade beloppen utan, såvitt nu kunde bedömas, högst väsentligt överstiga desamma.

Anledning synes alltså föreligga, att jämväl i nu ifrågavarande avseende räkna med en betydande höjning av de beräknade ersättningsbeloppen, vilken enligt kommissionens uppfattning icke torde komma att understiga 3,000,000 kronor.

De medel, som utöver de redan anvisade, kunna erfordras för bestridande av de med monopolets införande förenade kostnader skola, jämlikt 2 § i kontraktet mellan staten och monopolbolaget, tillsläppas av staten, som emellertid skall äga erhålla stamaktier i bolaget till enahanda belopp, som staten sålunda får utgiva. Staten lärer alltså vara nödgad att ställa de för ovan angivna ändamål ytterligare erforderliga medlen till förfogande. Då dessa medel, såvitt nu kan förutses, torde komma att behöva tagas i anspråk redan under loppet av detta och eventuellt nästkommande år, synes framställning böra göras till innevarande års riksdag om desammas upptagande i riksstaten för år 1917; och synes, med hänsyn till omöjligheten att för närvarande ens närmelsevis beräkna vad som utöver redan anvisade medel för ändamålet kan erfordras, det anslag, som Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt att av riksdagen äska, böra givas förslagsanslags natur. Samtidigt torde böra begäras medgivande för Eders Kungl. Maj:t att redan under innevarande år av tillgängliga medel utanordna de belopp, som utöver redan anvisade medel kunna bli under samma år erforderliga för bestridande av kostnader för tobaksmonopolets införande.»

Av vad tobakscentralkommissionen sålunda anført torde framgå, att ett förslagsanslag av åtminstone 6,000,000 kronor för ifrågakomna ändamål nu torde böra åskas av riksdagen, att utgå av lånemedel.

Men vidare erfordras medel till täckande av de utgifter, som äro förbundna med de av Kungl. Maj:t förut denna dag beslutade propositionerna till riksdagen med förslag till förordningar dels om ersättning till tobaksgrossister och hos dem anställda personer med anledning av införandet av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, dels om utvidgad rätt till ersättning i vissa fall i anledning av införandet av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket. Av vad jag vid föredragning inför Kungl. Maj:t av berörda propositioner till statsrådsprotokollet anført, till vilka yttranden jag här ber att få hänvisa, inhämtas, att vid bifall till propositionerna ifråga skulle erfordras för gäldande av kostnaderna för ersättning till tobaksgrossister och hos dem anställda personer ett belopp av 2,600,000 kronor, därav högst 50,000 kronor finge användas till understöd enligt 8 § i först omnämda förslag, samt för den föreslagna utvidgade ersättningsrätten för handelsresande och platsförsäljare ett belopp av 50,000 kronor. Jämväl dessa medel synas böra anvisas genom förslagsanslag, att täckas av lånemedel.

Sammanlagda beloppet av de anslag, vilka således, enligt vad för närvarande kan beräknas, skulle, utöver redan anvisade medel, krävas för bestridande av de med införandet av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket föranledda kostnader, uppgår alltså till 8,650,000 kronor.

Medgivande för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år av tillgängliga medel förskottsvis utanordna de belopp, som utöver redan anvisade medel för ifrågakomna ändamål kunna under samma år bliva erforderliga, torde jämväl böra av riksdagen begäras.

I anslutning till vad sålunda förekommit hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

ej mindre å riksstaten för år 1917 under rubriken utgifter för kapitalökning bevilja, att utgå av lånemedel,

dels ett förslagsanslag å 6,000,000 kronor till ersättning m. m. enligt de i förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket angivna grunder så ock för gäldande av kostnader för de i samma förordning omnämda kommissioners arbete m. m.;

dels, under förutsättning av bifall till Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ersättning till tobaksgrossister och hos dem anställda personer med anledning av införandet av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, ett förslagsanslag å 2,600,000 kronor

till ersättning och understöd m. m. enligt de i nämnda författningsförslag angivna grunder så ock för gäldande av kostnader för i förslaget omförmälda kommissioners arbete, av vilket anslag högst 50,000 kronor må användas till utbetalning av understöd enligt 8 § i samma författningsförslag;

dels ock, under förutsättning av bifall till Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om utvidgad rätt till ersättning i vissa fall i anledning av införandet av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, ett förslagsanslag å 50,000 kronor till ersättning enligt de i detta författningsförslag angivna grunder;

än även medgiva, att Kungl. Maj:t må redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna de belopp, som för ovannämnda ändamål kunna bliva under samma år erforderliga.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle nådig proposition i ämnet av den lydelse, bilagan litt. vid detta protokoll utvisar, till riksdagen avlätas.

Ur protokollet:
Georg Sjöcrona.